

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 2499/19

לפני :
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט א' שטיין

המערערת : רשות המסים אגף המכס והמע"מ

נ ג ד

המשיבים :
1. עו"ד פיני יניב
2. כונס הנכסים הרשמי

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו
מיום 19.2.2019 בפר"ק 33345-10-18 שניתן על ידי כב'
השופט ח' ברנר, ס"נ

תאריך הישיבה : כ"א בכסלו התש"ף (19.12.2019)

בשם המערערת : עו"ד טליה נעים

בשם משיב 1 : בעצמו ; עו"ד אורי גולדפריב ; עו"ד גל יוגב

בשם משיב 2 : עו"ד אסף ברקוביץ'

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (סגן הנשיא, כב' השופט ח' ברנר) בפר"ק 33345-10-18 מיום 19.2.2019 אשר דחה את ערעור המערערת על החלטת משיב 1 (להלן: הנאמן) לאשר באופן חלקי בלבד תביעת חוב שהוגשה על ידה בעניינה של חברת גמול חברה להשקעות בע"מ (להלן: החברה).

המחלוקת בין הצדדים נסובה על השאלה כיצד ומאיזה מועד יחושבו על ידי רשויות המס הפרשי הצמדה וריבית בגין חוב למס ערך מוסף אשר חבה החברה, שנקלעה להליכי חדלות פירעון. בית המשפט המחוזי קיבל את עמדת הנאמן על פיה הריבית תחושב לפי סעיף 75 לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ס-1980 (להלן: הפקודה

או פקודת פשיטת הרגל), היינו ריבית שנתית לא צמודה בשיעור של 3%. עוד נקבע כי הפרשי ההצמדה והריבית יחושבו החל מהמועד שבו נשלחה הודעה לחברה בדבר השומה שהוצאה לה. מן העבר השני, המערערת מחזיקה בעמדה כי על מקרה זה חלה הוראת סעיף 134(א) לפקודה המחילה על החוב ריבית לפי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 (להלן: חוק פסיקת ריבית והצמדה). עוד לשיטתה, את הפרשי ההצמדה והריבית יש לחשב החל ממועד היווצרות החוב.

הרקע לערעור

1. ביום 26.12.2012 הוצאה לחברה שומת מס בגין השנים 2008-2011 ובגין חודשים ינואר עד ספטמבר לשנת 2012. קרן החוב על פי השומה עמדה על סך של 2,391,884 ש"ח. הפרשי ההצמדה והריבית הועמדו על סך של 461,668 ש"ח. השגה שהגישה החברה על השומה, נדחתה. ביום 30.4.2014 הגישה החברה ערעור על השומה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (ע"ש 39509-04-14 ; להלן: ערעור המס).

2. במקביל, החברה נקלעה להליכי חדלות פירעון ונכנסה להליכי הסדר נושים, כאשר משיב 1 מונה כנאמן בהסדר הנושים של החברה. ביום 15.11.2017 הגישה המערערת תביעת חוב לנאמן בסך כולל של 3,530,400 ש"ח מתוכו סך של 2,391,884 ש"ח חוב קרן המס בגין השומה ; סך של 978,687 ש"ח חוב הפרשי הצמדה וריבית ; סך של 159,829 ש"ח בגין ניכוי מס תשומות ביתר. הצדדים עשו מאמצים להגיע להסכמות ביחס לתביעת החוב, בניסיון לייתר את ההליך הערעורי שננקט ביחס לשומה. ואכן, לאחר דין ודברים הגיעו הנאמן והמערערת להסכמה על מתווה פשרה. במסגרת זו הוסכם כי הנאמן יכיר בקרן החוב במלואה. עם זאת, רכיבי ההצמדה והריבית נותרו שנויים במחלוקת והוסכם כי ככל שלא יגיעו הצדדים להסכמה גם בעניין זה, המחלוקת תוכרע על ידי הנאמן במסגרת הכרעתו בתביעת החוב, והמערערת תהיה רשאית לערער על ההכרעה במסגרת ערעור שיוגש על הכרעת החוב. עוד סוכם כי הצדדים ינסו להגיע להסכמות גם בנוגע לרכיב השלישי – ניכוי מס תשומות ביתר.

3. לבקשת הנאמן, ביום 16.1.2018, במסגרת תיק פר"ק 55200-01-17 (במסגרתו אושר הסדר הנושים לחברה), אישר בית המשפט המחוזי לנאמן להגיש בקשה במסגרת ערעור המס, למתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים האמורה. בעקבות זאת, הוגשה בקשה מתאימה במסגרת ערעור המס, ולהסכמות הצדדים ניתן ביום 25.1.2018 תוקף של פסק דין.

4. ביום 18.6.2018 ניתנה הכרעת הנאמן בתביעת החוב שהגישה המערערת. בהתאם להסכמות הצדדים, אושר הסכום הנתבע בגין קרן חוב השומה, בסך של 2,391,844 ש"ח. באשר לרכיבי ההצמדה והריבית, התייחס הנאמן לשתי סוגיות נפרדות. האחת, שיעור ההצמדה והריבית שיש לאשר למערערת; השנייה, המועד שממנו והלאה יש לחשב את סכומי הפרשים שיתווספו לקרן. באשר לסוגיה הראשונה, הפנה הנאמן להוראת סעיף 75 לפקודת פשיטת הרגל, אשר לעמדתו מסדיר את שיעור ההצמדה והריבית אשר חל בחובות שלא נתגבשה בעניינם הסכמה מוקדמת לעניין גובה הריבית. הנאמן ציין כי אין מקום להחיל את הוראת סעיף 134(א) לפקודה, שכן סעיף זה מתייחס למצבים שבהם נקבעה ריבית מוסכמת. באשר לסוגיה השנייה, קבע הנאמן כי סעיף 75 לפקודה מבחין בין מצב שבו זמן פירעון החוב קבוע במסמך – אז רשאי הנושה לתבוע את סכומי ההצמדה והריבית החל מהמועד הקבוע במסמך – לבין מצב שבו זמן פירעון החוב אינו קבוע במסמך, אז ניתן לתבוע סכומי ההצמדה וריבית רק מן המועד שבו נמסרה הודעה לחייב. בענייננו, משזמן פירעון החוב לא נקבע במסמך מטעם המערערת, הרי שהמערערת רשאית לצבור הפרשי הצמדה וריבית רק מן המועד שבו נשלחה הודעה לחברה בדבר השומה (היינו, מיום 26.12.2012). על כן, אושר באופן חלקי הסכום הנתבע בגין הפרשי הצמדה וריבית, כך שהוא הועמד על סך של 328,912 ש"ח, על פי חישוב של שיעור ההצמדה וריבית לפי סעיף 75 לפקודה (ריבית לא צמודה בשיעור של 3% החל מיום 26.12.2012 ועד ליום 23.4.2017. בנוסף אושר באופן חלקי הסכום הנתבע בגין הרכיב השלישי – ניכוי מס תשומות ביתר – אשר אינו מענייננו ועל כן לא נפרט עוד לגביו.

5. המערערת, אשר התקשתה להשלים עם הכרעת הנאמן על כל חלקיה, הגישה עליה ערעור לבית המשפט המחוזי. בחלק הנוגע לענייננו, המערערת עמדה על כך שהוראת החוק הרלוונטית לעניין חישוב רכיב ההצמדה והריבית היא הוראת סעיף 134(א) לפקודה, וזאת בין היתר כפי שעולה מהנחיות כונס הנכסים הרשמי (להלן: הכנ"ד) בעניין. בנוסף נטען כי הוראת סעיף 75 לפקודה, אותה החיל הנאמן, לא נועדה לחול במקרה שבו מדובר בריבית הנובעת מהוראות הדין, אלא באותם מקרים שבהם לא נקבע מנגנון כלשהו לחישוב ריבית ביחס לחוב הקרן. עוד נטען כי שגה הנאמן בקביעתו באשר למועד שממנו נצברים הפרשי הצמדה וריבית.

הכנ"ר מצדו תמך בעמדת המערערת וציין כי נוכח קיומו של הסכם מכללא בין כל נישום לבין רשות המיסים כי חוב מס יישא ריבית סטטוטורית, הרי שניתן לסווג את חיוב הריבית כחיוב הסכמי, כך שחל עליו הוראת סעיף 134(א) לפקודה. מנגד, הנאמן עמד על שלו ונטען כי סעיף 134(א) לפקודה חל רק לגבי חיובי הצמדה וריבית שמקורם

בהסכם. על כן, בענייננו, שעה שמקורו של החיוב איננו הסכמי, אין תחולה לסעיף זה כי אם לסעיף 75 לפקודה.

פטק דינו של בית המשפט המחוזי

6. בית המשפט המחוזי אימץ את עמדת הנאמן ודחה את ערעור המערערת בסוגיית הפרשי ההצמדה והריבית. תחילה עמד בית המשפט על ההבדלים הקיימים בין יישום הוראת סעיף 75 לבין יישום הוראת סעיף 134(א) לפקודה, הן לעניין שיעור הריבית השונה החל לפי כל אחת מההוראות והן לעניין המועד ממנו יש לחשב את הפרשי ההצמדה והריבית. בשלב השני קבע בית המשפט המחוזי כי לשונו של סעיף 75 לפקודה מגלה בבירור כי עניינו בחיובי ריבית שאינם מבוססים על הסכם, וכי עניינו של סעיף 134(א) הוא חיוב בריבית כתולדה מהסכם, שכן הסעיף נועד למנוע אפשרות של ריבית נשך שגבייתה עלולה לפגוע בנושים אחרים, חשש שאינו קיים כשמדובר בריבית סטטוטורית. בהתחשב בהבדל זה, מצא בית המשפט המחוזי כי בענייננו, כאשר מדובר בריבית סטטוטורית, אין מקום להחיל את הוראות סעיף 134(א) כי אם את הוראת סעיף 75 לפקודה. לחיזוק עמדתו, הפנה בית המשפט, בין היתר, לפסיקת בתי המשפט המחוזיים בה נקבע זה מכבר כי סעיף 134(א) לפקודה לא חל במקרה שבו מדובר בריבית מכוח חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (להלן: חוק ההוצאה לפועל).

כמו כן נדחתה עמדת הכנ"ר על פיה ניתן לראות חיוב ריבית בגין חוב מס כחיוב המבוסס על "הסכם מכללא" בין רשויות המס לנישום. שעה שהחובה לשלם ריבית בגין חוב מס היא חובה סטטוטורית, תשלום החוב כמו גם הפרשי הצמדה והריבית, אינם נעשים מכוח הסכמה אלא מכוח חובת הציות לחוק. בית המשפט גם דחה את הטענה כי היה על הנאמן להישמע להנחיות הכנ"ר על פיהן יש להחיל במקרים אלה את הוראת סעיף 134(א) לפקודה. זאת שעה שהכרעת החוב צריכה להיעשות בהתבסס על הוראות הדין, אשר אין בכוחן של הנחיות הכנ"ר כדי לגבור עליהן.

7. בנוסף נדרש בית המשפט המחוזי לשאלת המועד ממנו מצטברים הפרשי הצמדה וריבית. בית המשפט קיבל את עמדת הנאמן גם בעניין זה, בקבעו כי על פי הוראת סעיף 75 לפקודה, המועד ממנו יש לחשב את הפרשי ההצמדה והריבית הוא המועד שבו נשלחה ההודעה על השומה.

8. בית המשפט הוסיף וקבע כי מכיוון שמדובר בהליכי חדלות פירעון, ראוי ליתן פירוש דווקני לחיובי החייב באופן שבו יוכרו רק חיובים מפורשים וברורים, משום שכל

הכרה בחיוב שאיננו חד משמעי תביא לפגיעה ביתר הנושים. במקרה זה, אימוץ עמדת המערערת תביא לגריעת סכום משמעותי מכלל הנושים לטובתו של נושה בודד.

מכאן לערעור שלפנינו.

טענות הצדדים

9. לטענת המערערת, טעה בית המשפט המחוזי בקבעו כי ריבית המחויבת על ידי רשויות המס לחייב חדל פירעון תחושב לפי סעיף 75 לפקודת פשיטת הרגל ולא לפי סעיף 134(א) לפקודה. זאת כאשר קביעה זו אינה עולה בקנה אחד עם לשון הסעיפים ואינה משתמעת מפרשנות תכליתית שלהם, גם בהתייחס לקריאה הרמונית של שני ההסדרים יחדיו.

10. בעיקר טענה המערערת כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שקבע כי ההבחנה בין סעיף 75 לבין סעיף 134(א) לפקודה נעוצה בשאלה אם מדובר בריבית הנובעת ממקור שאינו הסכמי, כגון ריבית סטטוטורית (אז חל סעיף 75 לפקודה) או בריבית הנובעת ממקור הסכמי (ואז חל סעיף 134(א) לפקודה). המערערת הדגישה כי ההסדר הכלול אותו התווה המחוקק בשני הסעיפים נועד לקדם את השוויון בין הנושים. כך, תכליתו של סעיף 75 לפקודה היא לשמור על ערכו הריאלי של חובו של פושט הרגל, ולאפשר לנושה שלא כלל במסגרת הסכמית הוראות בדבר ריבית או הצמדה על חוב, לשערך את חובו עד למועד מתן צו הכינוס. מן העבר השני, תכליתו של סעיף 134 לפקודה היא להגביל ריבית אשר נקבעה או חלה על החוב, העולה על גובה הריבית הקבועה במסגרת סעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה. המחוקק ביקש לחתור לשוויון בין כלל הנושים, ועל כן נקבע רף מקסימלי של ריבית לה יהיו זכאים הנושים.

11. לפיכך, סעיף 134(א) לפקודה חל במקום שבו צבירת הריבית הוסדרה מראש, בין אם באופן הסכמי ובין אם על פי הוראות הדין. לעומת זאת, סעיף 75 לפקודה נועד להסדיר חובות לגביהם כלל לא הוסדר אופן צבירתם של הפרשי הצמדה וריבית, מצב דברים שאינו קיים כאשר מדובר בחוב המוסדר במסגרת הדין, כבענייננו. כך גם עולה מההיסטוריה החקיקתית של סעיף 75. בית המשפט המחוזי שגה בקבעו כי סעיף 134(א) לפקודה לא חל בנסיבות העניין רק משום שמדובר בריבית סטטוטורית אשר מטבע הדברים אינה ריבית נשך. די בריבית (הסכמית או סטטוטורית) הגבוהה מהריבית הקבועה בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה כדי להביא לפגיעה בשוויון בין כלל הנושים באופן המצדיק החלת הסעיף. אין כל דרישה בסעיף לקיומה של ריבית נשך שהיא ריבית המטיבה עם הנושה באופן קיצוני.

12. עוד לשיטת המערערת, גם לשון הסעיפים תומכת בעמדתה. כך, בהתאם ללשונו של סעיף 134(א) לפקודה, כל חוב ש"הוכר" (להבדיל מחוב שנתבע) והוא "כולל ריבית", צריך להיות מחושב לפי הוראות הסעיף, וזאת גם כפי שעולה מהנחיות הכנ"ר. לעומת זאת סעיף 75 לפקודה, אינו הסעיף המתאים לחובות שלגביהם קיימת ריבית סטטוטורית, כאשר עצם השימוש שעושה הסעיף במונח "מסמך" ("מזמן הפרעון שנקבע במסמך...") מצביע על חוסר התאמה לחובות שמקורם בדין.

13. לטענת המערערת, עוד שגה בית המשפט המחוזי עת השווה בין ריבית הנגבית מכוח חוק לבין ריבית הנגבית מכוח חוק ההוצאה לפועל. בית המשפט הסתמך בפסק דינו על פסיקת בתי המשפט המחוזיים על פיה ריבית שהוטלה מכוח חוק ההוצאה לפועל אינה באה בגדרו של סעיף 134(א) לפקודה. אלא שיש להבחין, לטענת המערערת, בין מקרה שבו מדובר בריבית המתווספת על החוב המקורי בשל נקיטה בהליכי הוצאה לפועל לגבייתו, לבין ריבית סטטוטורית הנגבית על חיוב על פי דין ומהווה חלק בלתי נפרד מהחוב המקורי, כבענייננו. זאת כאשר הכרה בריבית על פי חוק ההוצאה לפועל, שהיא חיצונית לחובות הנתבעים במסגרת הליך פשיטת הרגל, עומדת בניגוד לתכלית החתירה לשוויון בין הנושים.

14. התוצאה אליה הגיע בית המשפט המחוזי גם מפלה את המערערת לעומת נושה רצוני, באופן המנוגד לכל היגיון. שכן, על פי פסק דינו של בית המשפט המחוזי, תביעה של חוב הכולל ריבית חוזית תחסה תחת הוראת סעיף 134(א) לפקודה, בעוד שעל תביעה של חוב הכולל ריבית שנקבעה בחיקוק, תחול הוראת סעיף 75 לפקודה.

15. בנוסף טענה המערערת כי פרשנותה עולה בקנה אחד גם עם הוראות חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: החוק או חוק חדלות פירעון), אשר קובע אמנם מנגנון אחר מזה הקבוע כיום בפקודת פשיטת הרגל לחישוב הפרשי הצמדה וריבית על חובות "רגילים" עד למועד מתן הצו לפתיחת הליכי חדלות פירעון, אם כי הוא מתייחס באופן זהה לריבית שהוסדרה בדין ולריבית שהוסדרה על פי הסכם.

16. עוד נטען כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעתו לגבי המועד ממנו נצברים הפרשי הצמדה וריבית. כך, הן לפי סעיף 75 לפקודה והן לפי סעיף 134(א) לפקודה, אין כל בסיס לקביעה כי המועד ממנו מתווספים הפרשי הצמדה הוא מהמועד שבו נשלחה הודעה לנישום בדבר השומה שהוצאה לו, כפי שקבע בית המשפט המחוזי. סעיף 134(א)

לפקודה, אשר לפי עמדת המערערת צריך היה לחול בנסיבות העניין, כלל אינו מתייחס למועד משלוח ההודעה על החוב. גם באשר לסעיף 75 לפקודה, נקבע כי הפרשי ההצמדה והריבית יחלו להצטבר "מזמן הפרעון שנקבע במסמך". ככל שהסעיף חל על מקרים שבהם מדובר בחיוב על פי דין (וזאת בניגוד כאמור לעמדת המערערת), הרי שיש לקבוע כי זמן הפירעון הרלוונטי שנקבע ב"מסמך" הוא זמן הפירעון שנקבע במסגרת הוראות החוק (ובענייננו חוק מס ערך מוסף, התשל"ה-1976 (להלן: חוק מע"מ)). על כן אין כל מקום להזדקק להודעה בדבר השומה ואין מקום לגזור את מועד צבירת הריבית מזמן שליחתה.

17. הכנ"ר מצדו הצטרף לעמדת המערערת. הכנ"ר הדגיש גם הוא את התכליות העומדות בבסיס כל אחת מהוראות החוק האמורות וציין כי שני ההסדרים יחדיו מבקשים להביא את כלל הנושים לכדי מכנה משותף אחד השומר על השוויון בין כלל נושי החייב. זאת, כאשר נושה אשר אין לגביו הוראה בדבר ריבית – יוכל לשערך את חובו בהתאם לסעיף 75 לפקודה; לעומת זאת, נושה אשר נקבע לגבי חובו מנגנון של הצמדה וריבית, יהיה מוגבל עד לגובה הריבית הקבועה בסעיף 134(א) לפקודה. גם לעמדת הכנ"ר, הן מבחינה לשונית והן מבחינה תכליתית, אין מקום להבחנה שעשה בית המשפט המחוזי באשר לריבית מכוח הסכם או ריבית מכוח דין. עוד הצטרף הכנ"ר לעמדת המערערת כי כאשר מדובר בחיוב על פי דין, הרי שמועד הפירעון נקבע בהתאם להוראות החוק הרלוונטי (ובענייננו, חוק מע"מ) ולא החל ממועד הוצאת הודעת השומה.

18. מנגד הנאמן טען כי הערעור אינו מציג כל עילה להתערבות בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, שאישר את הכרעת החוב שניתנה, בהתחשב בהלכה על פיה ביקורת שיפוטית על הכרעות חוב של בעל תפקיד בהליך חדלות פירעון תיעשה במשורה. בנוסף, המערערת עשתה שינוי חזית לעומת הטענות שהעלתה בבית המשפט המחוזי, עת שהתמקדה בערעורה בהבחנה בין סעיף 75 לבין סעיף 134(א) לפקודה. הוא לעומת זאת הסתמך בהכרעתו על שורה ארוכה של פסקי דין שניתנו על ידי בתי המשפט המחוזיים, ואין מקום שבית משפט זה יצור הלכה חדשה בנסיבות העניין. זאת בין היתר לאור כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון והעובדה שבקרוב הסעיפים עליהם נסוב הדיון לא יהיו רלוונטיים עוד, ושעה שאימוץ עמדת המערערת חותר תחת מושכלות יסוד לפיהם העיקרון המלווה את הליכי חדלות הפירעון הוא עקרון השוויון בין הנושים.

19. לגופה של הסוגיה השנויה במחלוקת, סמך הנאמן את ידיו על קביעותיו של בית המשפט המחוזי לפיהן הוראת סעיף 75 לפקודה חלה במצבים שבהם הריבית אינה

הסכמית, גם כאשר מדובר בריבית סטטוטורית כבמקרה זה, בעוד שהוראת סעיף 134(א) לפקודה חלה במצבים שבהם מדובר בריבית הסכמית. כך עולה מלשונו הפשוטה של סעיף 75, ומההרמוניה שיש לייחס לדברי חקיקה, שעל פיה סעיף 134(א) נועד להתמודד עם סיטואציה הפוכה מזו של סעיף 75. יתר על כן, בפסיקת בית משפט זה הובהר כי סעיף 134(א) לפקודה נועד למעשה למנוע בעיה של העדפת נושים, במקרים שבהם נושה זכאי לריבית נשך מכוח הסכם שנכרת בינו לבין חייב שהפך חדל פירעון. כפי שקבע בית המשפט המחוזי כאשר מדובר בריבית סטטוטורית, פשיטא שלא מדובר בריבית נשך ועל כן סעיף 134(א) לפקודה אינו רלוונטי לעניין. גם ההיסטוריה החקיקתית עליה ביקשה המערערת להישען בערעורה אינה תומכת בעמדתה. באשר להנחיית הכנ"ר, נטען כי ההנחיה כלל אינה חלה על תביעת החוב בה עסקינן, ובכל מקרה הפרשנות שניתן לדין על ידי בתי המשפט היא הפרשנות המחייבת, ולא הנחיות הכנ"ר.

20. עוד התייחס הנאמן לטענת המערערת כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שביקש להסיק מאי-תחולתו של סעיף 134(א) לפקודה לגבי ריבית לפי חוק ההוצאה לפועל לבין אי-תחולת הסעיף לגבי ריבית סטטוטורית. בניגוד לטענת המערערת, אין כל יסוד להבחנה בין שני סוגי הריביות. בתי המשפט המחוזיים הבהירו במפורש כי לא ניתן להחיל את הוראת סעיף 134(א) לפקודה לגבי ריבית כשלהי שמקורה בהוראת חוק, משמדובר בריבית הנכפית על חייב. המערערת לא הביאה כל אסמכתא לסתור פסיקה זו, ואין מקום להתערבות ערכאת הערעור בהכרעת חוב המבוססת על פסיקת בתי המשפט המחוזיים בעניין.

21. עוד נטען כי לחוק חדלות פירעון – אשר אין חולק כי לא חל במקרה זה – ישנה השפעה פרשנית מסוימת, אשר יש בה כדי לתמוך בעמדת הנאמן. שכן, אחת מתכליותיו המוצהרות של החוק היא להביא להגדלת הצדק החלוקתי בחלוקת נכסי קופת הנשייה בין נושים, בעוד שקבלת עמדת המערערת תביא לגריעת סכום כסף גדול מכלל הנושים לטובת המדינה. בד בבד טען הנאמן, ביחס לטענות המערערת בקשר לחוק, כי לא ניתן ללמוד ממנו מאומה ביחס לדין שהיה נהוג לפני חקיקתו.

22. כמו כן, הנאמן טען כי גם אם הייתה מתקבלת עמדת המערערת בדבר תחולת סעיף 134(א) לפקודה, הרי שלא היה בכך כדי לתמוך בטענתה שהיה על הנאמן להורות על תשלום ריבית מופרזת בסך של 978,687 ש"ח, כפי שנתבע. זאת שעה שכל שקובע סעיף 134(א) הוא תקרה, ריבית מקסימלית "בשיעור שאינו עולה" על השיעור שנקבע בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה. על כן, אין כל חובה לפסוק את מלוא ריבית זו וגם עניין זה היה מסור לשיקול דעת בעל התפקיד.

23. בנוסף, באשר לסוגיה שעניינה המועד ממנו יצטברו הפרשי ההצמדה והריבית הבהיר הנאמן כי המערערת לא צירפה כל "מסמך" המהווה הודעה ביחס לחוב החברה. לאחר שאיתר הנאמן, לפני משורת הדין, הודעה ששלחה המערערת לחברה ביום 26.12.2012, הרי שעל פי הוראת סעיף 75 לפקודה, זהו המועד שבו נמסרה ההודעה לחייב וממנה תחל תקופת חישוב הפרשי ההצמדה והריבית.

דיון והכרעה

24. כאמור, שתי סוגיות עומדות במרכז הערעור שלפנינו. האחת, והעיקרית שבהן, כיצד יש לחשב את הפרשי ההצמדה והריבית בעניין חוב מע"מ שצברה החברה. השנייה, הנלווית לה, מאיזה מועד יצטברו אותם הפרשים.

25. טרם דיון בעומקן של הסוגיות יש להעיר שתי הערות מקדימות. האחת, הערה כללית באשר לתחולתם של סעיפים 75 ו-134(א) לפקודת פשיטת הרגל בענייננו. ענייננו כאמור בהליכי הסדר נושים בחברה, ולא בהליך פשיטת רגל של יחיד. עם זאת, גם בהליכי הסדר נושים בחברה לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: חוק החברות) יש להידרש להוראות הפקודה, וזאת מכוח סעיף 353 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983 וסעיף 350טז לחוק החברות.

26. הערה שנייה מתייחסת לדרך ההכרעה בתביעות חוב המוגשות על ידי רשות המסים. ענייננו חורג ממהלך הדברים הרגיל, שכן על פי ההלכה הנושנה שנקבעה בעניין ע"א 262/76 שמעון בן יעקב, עו"ד נ' פקיד השומה לגביה מיוחדת, פ"ד לא(1) 475 (1976) (להלן: עניין בן יעקב), אין בעל תפקיד בהליכי חדלות פירעון רשאי לדחות תביעת חוב המבוססת על שומת מס אלא עליו לאשרה, כל עוד לא הצליח לשנות את שיעור החוב באמצעות הסדרי ההשגה הספציפיים שנקבעו במסגרת החוק (ראו גם: רע"א 3001/12 עו"ד פז רימר, כונס נכסים זמני נ' משרד התמ"ת – לשכת המדען הראשי, פסקה 16 (8.10.2013); ע"א 3069/17 משרד החינוך נ' עמותת גני חב"ד צפת (בפירוק), פסקה 55 (29.10.2017); שלמה לויין ואשר גרוניס פשיטת רגל 287 (מהדורה שלישית, 2010)). בענייננו, במסגרת הכרעת החוב שניתנה על ידי הנאמן, נדחתה חלק מתביעת החוב שהגישה המערערת, רשות המסים. אלא שמדובר כמפורט לעיל בנסיבות מיוחדות, לאור הסכמה אליה הגיעו הצדדים, אשר ניתן לה תוקף של פסק דין במסגרת ערעור מס שהגישה החברה על השומה שנקבעה לה, כי הסוגיות שנותרו שנויות במחלוקת בקשר לשומה יתבררו במסגרת הכרעת הנאמן בתביעת החוב שתינתן על ידו. ציינתי דברים אלה כדי לחדד שאין בהשתלשלות העניינים במקרה זה כדי לפגוע מאומה בהלכה העומדת

השרירה והקיימת, כי השגה על שומת מס צריכה להיעשות בדרך שנקבעה בהוראות החיקוק הרלוונטיות, ולא באמצעות הגשת תביעת חוב לפני בעל התפקיד לפי סעיף 71 לפקודת פשיטת הרגל.

יצוין עוד כי גם חקיקת חוק חדלות פירעון לא שינתה מההלכה שהשתרשה בעניין זה, כאשר גם בדברי ההסבר להצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ו-2016 (ה"ח הממשלה, 1027) (להלן: הצעת החוק) הובהר כי החוק מבקש לעגן את ההלכה שנפסקה בעניין, תוך אזכור עניין בן יעקב (הצעת החוק, עמ' 709). וכך, במסגרת סעיף 211(ד) לחוק נקבע בין היתר, כי ככלל, הנאמן יאשר תביעת חוב שהוגשה בשל חוב שהוטל בהליך מנהלי, אלא אם זו הוגשה באיחור או שלא כללה את כל הפרטים והמסמכים שנדרש להגיש. בהתאמה, החוק גם מחריג הליכים מינהליים מגדרי ההליכים אשר ניתן לעכב עם הגשת בקשה לצו פתיחת הליכים (סעיפים 22(ד) ו-120(ג)); מגדרי הקפאת הליכים (סעיף 31); מגדרי התחומים בהם יכריע בית משפט הדן בבקשה למתן הוראות (סעיפים 45(ג) ו-129(ה)); ומגדרי התחומים בהם מוסמך בית המשפט הדן בהליכי חדלות פירעון להכריע בהם (סעיף 279(א)). כמו כן, לפי סעיף ההגדרות שבחוק, הליך שעניינו ביקורת שיפוטית על "החלטה של רשות מינהלית במילוי תפקידה הציבורי על פי דין", מהווה "הליך מינהלי" (ראו הגדרות: "החלטה מינהלית", "הליך מינהלי", ו-"רשות מינהלית" בסעיף 4 לחוק). מכאן עולה אפוא כי הליך שעניינו ביקורת שיפוטית על קביעת שומה על ידי רשות מס מהווה "הליך מינהלי" לפי החוק על כל המשתמע מכך (וראו גם: ע"א 8272/16 י.מ.ש. השקעות בע"מ נ' מדינת ישראל מנהל מע"מ, פסקה 55 (20.2.2019); ע"א 3178/12 שלמי נ' מנהל מיסוי מקרקעין נתניה, פסקה 17 (17.11.2014)).

ומכאן לגופו של עניין.

אופן חישוב הפרשי הצמדה וריבית

27. סעיף 75 לפקודה קובע כך:

"כל חוב בסכום קבוע שאין לגביו הסכם לשלם ריבית או פיצוי אחר בשל פיגור בתשלום, וביום מתן צו הכינוס כבר עבר זמן פרעונו והוא בר תביעה בפשיטת רגל, רשאי הנושה לתבוע עליו ריבית או הפרשי הצמדה או הפרשי הצמדה וריבית לתקופה שמזמן הפרעון שנקבע במסמך ועד לתאריך הצו, ואם לא נקבע במסמך זמן פרעון – לתקופה שמן היום שבו נמסרה הודעה לחייב ועד לתאריך הצו, ובלבד שבהודעה נאמר שידרשו ממנו ריבית או

הפרשי הצמדה או הפרשי הצמדה וריבית כאמור.
(ההדגשות אינן במקור – ד.מ.)

לעומת זאת, סעיף 134(א) לפקודה, קובע כך:

”הוכר חוב בפשיטת רגל, והוא כולל ריבית או כל תמורה
כספית במקום ריבית – הריבית או התמורה ייחשבו, לענין
דיבידנד, בשיעור שאינו עולה על השיעור שנקבע לענין
סעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, תשכ”א-1961.”
(ההדגשות אינן במקור – ד.מ.)

אין חולק כי בשנים הרלוונטיות לענייננו, חישוב ההצמדה והריבית לפי סעיף 134(א) מביא לסכום גבוה יותר מחישוב ההצמדה והריבית לפי סעיף 75 לפקודה, על פיו (ועל פי סעיף 1 לפקודה) מדובר בריבית שנתית לא צמודה בשיעור של 3%. פסק דינו של בית המשפט המחוזי (אחריו מחרה-מחזיק הנאמן) קבע כאמור כי הקביעה איזה מבין שני הסעיפים יחול, תלויה בשאלה אם חיובי הריבית נוצרו כתולדה מהסכס, אם לאו. מנגד, טענה המערערת כי העניין יוכרע על פי מתן תשובה לשאלה האם הוסדר אופן צבירתם של הפרשי ההצמדה והריבית בגין החוב, בין אם מכוח הסכם ובין אם מכוח הדין, אם לאו.

אקדים ואומר כי עמדתי שונה מהמסקנה אליה הגיע בית המשפט המחוזי וכי בכל הנוגע לחוב שומת מס, הפרשי ההצמדה והריבית המצטברים לחוב יהיו כמפורט בסעיף 134(א) לפקודה.

28. ראשית, לשונו הפשוטה של סעיף 134(א) לפקודה מורה כי עניינו במצב שבו “הוכר חוב”, ה”כולל ריבית”. אותה ריבית, כך מורה הסעיף, אינה יכולה לעלות על השיעור שנקבע לעניין סעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה. אין בסעיף זכר להבחנה אותה מבקש הנאמן לעשות בין ריבית הנובעת כתוצאה מהוראות הסכס, לבין ריבית הנובעת כתוצאה מהוראות דין. בפשטות הדברים, הסעיף מורה כי ריבית, יהא מקורה אשר יהא, אשר עולה על השיעור שנקבע לעניין סעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה – תהא מוגבלת עד לאותו גובה בלבד. הסעיף גם אינו קובע כי ההגבלה תחול רק אם מדובר במנגנון הצמדה וריבית חריג במיוחד. די בחריגה מהריבית הקבועה בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה כדי להגבילה עד לאותו שיעור. הסעיף גם אינו קובע כי הוא חל רק במקרה שבו נקבעה ריבית מכוח הסכם, הגם כי זו המציאות הנפוצה לגביה חל הסעיף (ראו גם, למשל: דוד קציר פסיקת ריבית, הצמדה ושיעורן 181 (1996)). אכן, הסעיף נועד למנוע גם הענקת הטבה קיצונית של “נשיכת נשך בסיטואציה המיוחדת של פשיטת רגל,

כאשר הנושאים בנטל הנשך הזה הם נושיו האחרים של החייב" (אוריאל פרוקצ'יה, דיני פשיטת רגל והחקיקה האזרחית בישראל 221 (1984); צוטט גם בעניין רע"א 4644/92 נובל נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד מז 866, 870 (1993) (להלן: עניין נובל)). אך אין משמעות הדבר כי ריבית ששיעורה עולה על השיעור הקבוע בחוק פסיקת ריבית והצמדה, גם אם אין מדובר ב"ריבית נשך", אינה נכנסת בגדרי הסעיף.

29. בית המשפט המחוזי אמנם קבע כי ניתן ללמוד על המקרים לגביהם חל סעיף 134(א) לפקודה בהתייחס לכך שמדובר במעין הסדר משלים להוראת סעיף 75. כך, מלשונו של סעיף 75 לפקודה – אשר לפי קביעת בית המשפט עולה ממנה בבירור שעניינו של הסעיף בחיוב ריבית שאינו מבוסס על הסכם – ניתן להסיק כי סעיף 134(א) לפקודה מתייחס ליתר המקרים, היינו כאשר מדובר בחיוב ריבית המבוסס רק על הסכם. היינו, מכלל לאו אתה שומע הן. אלא שאינני סבור כן. אכן, לשונו הפשוטה של סעיף 75 מתייחסת למצב שבו לא הוגדרו חיובי ריבית ב"הסכם". עם זאת, אין משמעות הדבר כי הסעיף חל במצבים שבהם הוסדרו הפרשי הצמדה וריבית מכוח הדין. כפי שגם טענה המערערת, קשה להלום כיצד "לשונו הפשוטה" של הוראת סעיף 75 לפקודה מחילה את הוראות הסעיף גם על מצבים שבהם חלה ריבית מכוח הוראות הדין, שעה שהסעיף מתייחס במסגרת הוראותיו ל"מסמך" אשר בו נקבע "זמן הפרעון". לא רק שהשימוש במונח "מסמך" אינו הולם בפשטות הדברים התייחסות להוראת חוק, אלא שהסעיף מתיימר לקבוע מועד שממנו יחושבו הפרשי ההצמדה והריבית, שעה שבמקרים שבהם הריבית נקבעת בדין, ממילא מוסדר גם המועד ממנו יש לחשבה.

30. אכן, קיימת קורלציה בין שתי הוראות החוק, זו הקבועה בסעיף 134(א) לפקודה וזו הקבועה בסעיף 75 (כפי שכבר העיר בית משפט זה בעניין ע"א 1202/95 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' חן לבנת עו"ד, פ"ד נג(3) 759, 767 (1999) (להלן: עניין לבנת)), ובעת בחינת משמעותן של כל אחת מהן לא ניתן להתעלם מההסדר הכולל והשלם שביקש המחוקק לקדם. עם זאת, דווקא לשונו הפשוטה של סעיף 134(א) עשויה ללמד – גם לגבי סעיף 75 – כי המחוקק ביקש להבחין בין מצב שבו הוסדרה הריבית (בין אם בהסכם ובין אם מכוח הוראות הדין), לבין מצב שבו לא הוסדרה הריבית; ולא בין המקרה שבו הוסדרה הריבית בהסכם, לבין מצב שבו לא הוסדרה הריבית בהסכם.

31. יתר על כן, בחינת תכליות הסעיף מביאה למסקנה חד-משמעית התומכת בעמדת המערערת. כפי שהובהר זה מכבר בעניין נובל (עליו ביקשו כל אחד מהצדדים להסתמך, כל אחד מכיוונו הוא), תכליתם של סעיפים אלה, כל אחד כשלעצמו, ושניהם ביחד כהסדר כולל, ברורה. כך, סעיף 75 נועד מן העבר האחד, לשמור על ערכם הריאלי של

חוביו הכספיים של פושט הרגל (או החברה, כבענייננו). מן העבר השני, סעיף 134(א) נועד לוודא שנושים לא ייהנו מריבית גבוהה ו"מועדפת", אלא לכל היותר מהריבית הקבועה בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה. העיקרון המונח בבסיס שני ההסדרים יחדיו, הוא לחתור במידת האפשר לשוויון בין הנושים. זאת הן ביחס לנושים הנמצאים בקצה האחד, ללא שום מנגנון הצמדה וריבית, והן ביחס לנושים שנמצאים בקצה השני, אשר בידם מנגנון הצמדה וריבית "משופר" המיטיב עימם. זאת גם בהינתן "עיקרון-העל" בדיני חדלות פירעון על פיו חל עיקרון השוויון בתוך קבוצות הנושים מאותו סוג, והאוסר להעדיף נושה אחד על פני נושה אחר (ראו למשל: ע"א 10208/16 קרטו מוטורס בע"מ נ' Better Place Inc., פסקה 28 (13.12.2017) (להלן: עניין קרטו); ע"א 679/17 מרכז לוגיסטי בי רבוע נדל"ן בע"מ נ' אורתם סהר הנדסה בע"מ, פסקה 33 (11.2.2018)).

32. אם כן, הוראת סעיף 134(א) לפקודה, מבקשת להגביל את סף ההצמדה והריבית אותו יכולים לגבות נושים אשר בידם מנגנון הצמדה וריבית "משופר". על מנת לקדם את עיקרון השוויון בין הנושים, אין צורך בריבית "מופרזת" כדי להיכנס לגדרי תחולת סעיף 134(א). אין כל הצדקה לקבוע כי סעיף 134(א) לפקודה יחול רק במקרה של חריגה דרמטית מהריבית שנקבעה במסגרת סעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, היינו רק אם מדובר בריבית נשך. על כן, פשיטא כי חיוב ריבית על פי דין, החורג משיעור הריבית הקבוע בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, בא בגדרי הוראת סעיף 134(א) לפקודה.

33. במאמר מוסגר יצוין כי שני הצדדים ביקשו להיאחזו בחוק חדלות פירעון, כסימוכין לחיזוק עמדתם (הגם כי הנאמן הצהיר, מן העבר האחד, כי התכלית של חוק חדלות פירעון עולה בקנה אחד עם עמדתו; ומן העבר השני, כי לא ניתן ללמוד מהחוק מאומה לגבי הדין שחל לפני חקיקתו). בנוסף, הנאמן טען כי העובדה שהחוק החדש נכנס לתוקף זה מכבר, באופן שבו סעיפי הפקודה חלים רק על הליכים שנפתחו לפני מועד התחולה, מהווה אף היא שיקול לדחיית הערעור. ראשית יובהר, כי כניסתו לתוקף של החוק אינה יכולה להוות שיקול לדחיית הערעור. שעה שאין חולק שעל ההליך שבענייננו חלות הוראות הפקודה, הפרשנות שיש ליתן לאותם סעיפים ניתנת לביקורת שיפוטית (מעבר לצורך יצוין כי גם צפויה להיות לפרשנות זו השלכה אף לגבי מקרים אחרים אשר גם לגביהם עדיין חלות הוראות הפקודה). שנית, באשר לגופה של ההוראה במסגרת חוק חדלות פירעון. אמנם לחקיקה חדשה תתכן השפעה פרשנית מסוימת על החוק הקיים-הישן (אהרן ברק פרשנות במשפט כרך שני – פרשנות החקיקה 51-55 (1993); ע"ע 1242/05 אולמי מצפור נוף האגס בע"מ נ' עיריית טבריה, פסקאות 25-27 (18.11.2008); ע"א 7765/04 מנהל מיסוי מקרקעין רחובות נ' זכי דוגה ובניו בע"מ, פסקה 53 (5.8.2010); ע"א 8263/16 אור סיטי נדל"ן מקבוצת ענבל אור בע"מ נ' עו"ד איתן ארז,

פסקה 47 (19.3.2018)). עם זאת, סבור אני כי בענייננו לא ניתן לחלץ מהוראות החוק החדש תמיכה פרשנית בעמדת מי מהצדדים.

34. משאין משמעות אופרטיבית להוראות החוק בענייננו, לא נאריך בענייננו של ההסדר הנקבע במסגרתו. רק נציין כי המערערת ביקשה להישען על ההבחנה שנעשתה במסגרת סעיף 235 לחוק, המכליל את החיובים על פי דין או על פי הסכם באותה קטגוריה. לשיטתה, הכללה זו תומכת בעמדתה בדבר הקריטריון המבחין בין סעיף 75 לסעיף 134(א) לפקודה – בין מקרים שבהם הוסדרו הפרשי הצמדה וריבית (בין אם על פי דין ובין אם על פי הסכם), לבין מצבים שבהם לא הוסדרו הפרשי הצמדה וריבית כלל.

35. עם זאת, יש להבהיר כי במסגרת החוק קבע המחוקק מנגנון שונה מזה שקיים היום בפקודה. בניגוד להוראות הפקודה, במסגרת החוק המחוקק לא הגביל את הפרשי ההצמדה והריבית, אשר נקבעו לפי דין או הסכם, כל אימת שאין המדובר ב"ריבית פיגורים". רק במקרים שבהם לא נקבעו (מכוח הדין או מכוח הסכם) הפרשי הצמדה או ריבית, קובע סעיף 235(ב) לחוק כי יש להוסיף הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה. בדברי ההסבר להצעת החוק אף הודגש כי "הצעת החוק משנה בעניין זה את הדין הקיים אשר אינו מכיר בריבית החוזית שצובר החוב עד למועד מתן הצו לפתיחת הליכים וקובע לכלל החובות ריבית אחידה בעד תקופה זו (ראו סעיפים 75 ו-134(א) לפקודת פשיטת הרגל)" (הצעת החוק, עמ' 720). עם זאת יצוין כי ההסדר בהצעת החוק המקורית שונה מזה שנתגבש לבסוף בחוק. כך למשל, במסגרת הצעת החוק הוצע להכליל בריבית שתשולם גם "ריבית פיגורים", אך ריבית זו הוחרגה בסופו של יום והוגבלה. מכל מקום, דברי הסבר על פיהם הצעת החוק משנה את הדין הקיים, עומדים בעינם.

מכאן אפוא, המערערת הרחיקה לכת בסברה כי ניתן לראות בהוראות החוק כקביעה המלמדת באופן חד-משמעי על הפרשנות הנכונה שיש ליתן להוראות הפקודה. לא ניתן להתעלם מכך שהמנגנון שנקבע במסגרת סעיף 235 לחוק שונה מהמנגנון שנקבע במסגרת הוראות הפקודה. זאת גם אם במסגרת ההסדר החדש מתייחס המחוקק באופן זהה לריבית הנקבעת "לפי דין או הסכם", כביכול באופן דומה לאופן שבו מתייחסות הוראות הפקודה, לעמדת המערערת.

36. מנגד, הנאמן סבר כי אחת מהתכליות המוצהרות של חוק חדלות פירעון, שהיא "להביא להגדלת הצדק החלוקתי בחלוקת נכסי קופת הנשייה בין הנושים, כך שחלק

מהנשייה יועבר מהמדינה ומהנושים החזקים והמובטחים, לנושים הכלליים", תומכת בעמדה הפרשנית שהוא נוקט לגבי הוראות הפקודה. גם טענה זו לא ניתן לקבל. ראשית, אין לקבל את הטענה כי חוק חדלות פירעון קבע נקודת איזון חד-משמעית על פיה הנשייה מועברת "מהמדינה ומהנושים החזקים" ל"נושים הכלליים". אמנם, במסגרת הצעת החוק, הוצהר כי מגמת החוק היא להביא לצמצום חלק משמעותי מהחובות שחל עליהם היום דין קדימה, ובכלל זה חובות מס ותשלומי חובה למדינה (ראו, הצעת החוק, עמ' 597 ו-719). עם זאת, לצמצום זה נקבעו חריגים (ראו סעיפים: 234(א)(2), (4) ו-5) (לחוק) ונראה כי בסופו של יום במסגרת החוק שמר המחוקק במידה לא מבוטלת את דין הקדימה של רשויות השלטון (ראו: דוד האן דיני חדלות פירעון כרך ב 835 (מהדורה שניה, 2018)). אדרבה, בנקודות מסוימות המחוקק אף הרחיב את העדיפות הניתנת לרשויות (וראו למשל סעיף 234(א)(2) המקנה דין קדימה לסכומים שנוכו במקור למוסד לביטוח לאומי, דבר שלא היה קיים במסגרת סעיף 78(2) לפקודה). מכאן כי די ברור שבנוגע לסוגיה זו, לא נעשה כל צעד המבטא העדפת האינטרס של הנושים הכלליים על פני האינטרס של רשויות המדינה, כנושים.

37. ועוד, אין הלימה בין האינטרס עליו מצביע הנאמן לבין ההבחנה הקיימת לשיטתו בפקודה. כאמור לעיל, לעמדת הנאמן, הפקודה מבחינה בין מצב שבו חוב הריבית לא נובע מהסכם, לבין מצב שבו מקורו של חוב הריבית בהסכם. אמנם, כאשר מדובר בריבית סטטוטורית המקרה נופל בגדר הקבוצה הראשונה, שכן אין מדובר בחוב הנובע מהסכם. עם זאת, ניתן להניח כי לא מעט מה"נושים החזקים" דווקא נופלים בגדרי הקבוצה השנייה, שכן במקרים רבים דווקא חוב ל"גוף חזק" (כגון הבנקים) יתבסס על הוראות הסכמיות ברורות באשר לריבית המצטברת עליו.

38. יוצא אפוא כי אין בהוראות חוק חדלות פירעון כדי להטות את הכף לכאן או לכאן. אלא שכמפורט לעיל, בחינת הוראות הפקודה ותכליתה מובילה באופן ברור למסקנה כי ההבחנה בין סעיף 75 לפקודה לבין סעיף 134(א) לפקודה צריכה להתבסס, כעמדת המערערת, על השאלה אם מדובר במקרה שבו צבירת הריבית הוסדרה מראש, בין אם על ידי הסכם, ובין אם לפי הוראות הדין. משכך, בענייננו, נוכח העובדה שמדובר בחוב לפי חוק מע"מ, כאשר הפרשי ההצמדה והריבית עליו מוסדרים בהתאם להוראות חוק מע"מ, וחשובם לפי החוק האמור עולה על הריבית הקבועה בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, יש לקבוע כי הריבית על החוב תקבע על פי הוראת סעיף 4 לחוק האמור.

39. בשולי הדברים אציין כי לא ניתן לקבל את עמדת הנאמן כי גם אם תתקבל עמדת המערערת, אין חובה לפסוק את מלוא הריבית לפי סעיף זה, והדבר מסור לשיקול דעתו. סעיף 134(א) לפקודה מבהיר באופן חד-משמעי ומפורש כי ריבית העולה על הריבית הקבועה בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה תוגבל לאותו שיעור. אין ללמוד מהתיבה "בשיעור שאינו עולה", כפי שטען הנאמן, כי הדבר מסור לשיקול דעתו של בעל התפקיד.

40. לקראת סיום חלק זה אציין, כי כאמור לעיל, לפי קביעת בית המשפט המחוזי, סעיף 134(א) אינו רלוונטי לענייננו, משום שסעיף זה חל רק במצבים שבהם נקבעו בהסכם הוראות בדבר ריבית מופרזת. ברם, אין מסקנה זו גוררת בהכרח מסקנה אחרת לפיה סעיף 75 לפקודה חייב לחול במצב שכזה. אדרבה, סעיף 75 לפקודה אינו יכול להיות רלוונטי אף לפי פסיקת בית המשפט המחוזי. זאת שכן, לפי קביעתו עניינו של הסעיף בהסכם אשר אינו כולל הוראות בדבר ריבית והצמדה. לכל היותר אם כן, במצב שבו הפרשי ההצמדה והריבית מעוגנים בדין, ניתן היה להניח כי הן סעיף 134(א) והן סעיף 75 לפקודה אינן הוראת החוק הרלוונטית. במצב זה, המסקנה שהייתה יכולה להיות מתבקשת היא, כי קיימת רק תחולה להוראותיו המפורשות בדבר צבירת הפרשי הצמדה וריבית של חוק מע"מ (או פקודת מס הכנסה לפי העניין). ואולם, משלא טענה המערערת לתחולתו של חוק מע"מ בעניין שיעור ההפרשים, אלא כאמור לתחולתו של סעיף 134(א) לפקודה, אין מקום להרחיב בעניין זה.

מועד צבירת הפרשי הצמדה וריבית

41. סוגיה נוספת עליה נחלקו הצדדים, הינה כאמור בקשר לשאלת המועד ממנו יצטברו הפרשי ההצמדה והריבית. שלושה מועדים רלוונטיים לעניין צבירת הפרשי הצמדה וריבית בענייננו. מועד היווצרות החוב, היינו המועד שבו נכרת הסכם או נוצרה ההכנסה המחויבת במס; מועד גיבוש החוב, היינו המועד המוסכם לפירעון החוב או המועד החוקי לתשלום המס; מועד מתן ההודעה בדבר קיומו של חוב. כאמור, סעיף 75 לפקודה מורה כי המועד הרלוונטי הוא מועד גיבוש החוב אם קיים מועד מוסכם לפירעון החוב. אם לא קיים מועד מוסכם, המועד הרלוונטי הוא מתן ההודעה. לעומת זאת, סעיף 134(א) לפקודה אינו מציין מועד כלשהו. ואולם, הסוגיה האמורה נדונה בעניין נובל, בעניין לבנת וכן בעניין פר"ק (מחוזי י-ם) 34085-01-16 גזית בן-גל נאמניות בע"מ נ' כונס הנכסים הרשמי (10.10.2016). באותו עניין נקבע כפי שנפסק בעניין נובל, כי המועד הרלוונטי לעניין סעיף 134(א) לפקודה הוא החל ממועד היווצרות החוב, מבלי שהיה בפסק הדין שניתן בעניין לבנת כדי לשנות בעניין זה. מכאן ברור שאין מקום לסברה שהפרשי הצמדה וריבית המחושבים לפי סעיף 134(א) לפקודה, מתווספים רק החל ממתן

ההודעה. קל וחומר כאשר מדובר בחוב הנובע מהוראת חוק, שעה שהחוק קובע מפורשות אחרת (סעיפים 97 ו-98 לחוק מע"מ).

42. ובשולי הדברים, באשר לטענת הנאמן כי אין מקום להתערבות בית משפט זה, כערכאת ערעור, בהכרעת חוב שניתנה על ידי בעל תפקיד ואושרה על ידי בית המשפט המחוזי. אכן, ככלל, תפקידו של בית המשפט בדונו בערעור על הכרעת בעל תפקיד בתביעת חוב מצטמצם לפיקוח ובקרה על אופן ביצוע תפקידו, ולבחינת תקינות הפעולות המתבצעות על ידו. גם אין חולק כי הביקורת השיפוטית על פעולות בעל תפקיד, ובכלל זה על החלטות בענייני תביעות חוב, מתאפיינת בריסון ובהתערבות במשורה (ורדה אלשיך, גדעון אורבך הקפאת הליכים – הלכה למעשה 721-722 (מהדורה שנייה, 2010); ע"א 8765/07 פז חברת נפט בע"מ נ' עו"ד אמיר שושני (27.12.2010); ע"א 7575/12 יפת נ' זלצמן, פסקה 14 (4.8.2014)). עם זאת, אין משמעות הדבר כי כאשר נמצא כי נפלה טעות מהותית בהכרעת בעל התפקיד, אין בית משפט זה רשאי להתערב בה ולתקנה (ראו גם, למשל: עניין קרטו, פסקה 33).

סיכום

43. ניתן אפוא לסכם את הדברים באופן הבא:

א. כאשר צבירת הריבית על חוב לא הוסדרה מראש, בין אם על ידי הסכם ובין אם לפי הוראות הדין, חל סעיף 75 לפקודה, הקובע נכון להיום (לפי סעיף 1 לפקודה) ריבית שנתית לא צמודה בשיעור של 3%.

ב. באותם מקרים המפורטים בסעיף א', על פי הוראות סעיף 75 לפקודה, ההפרשים מצטברים החל מ"זמן הפרעון" "שנקבע במסמך", היינו מועד גיבוש החוב. אם לא נקבע במסמך "זמן פרעון" כאמור, מצטברים ההפרשים החל מן היום שבו נמסרה הודעה לחייב, אם באותה הודעה נאמר שיידרשו מהחייב הפרשים כאמור.

ג. כאשר צבירת הריבית על החוב הוסדרה, בין אם על ידי הסכם ובין אם מכוח הוראות הדין, חל סעיף 134(א) לפקודה הקובע כי הריבית תיחשב לפי השיעור שנקבע בסעיף 4 לחוק פסיקת ריבית והצמדה.

ד. באותם מקרים המפורטים בסעיף ג', צבירת ההפרשים תיעשה החל ממועד היווצרות החוב, או אם מדובר בחיוב על פי דין, לפי הוראת החוק הרלוונטית.

44. על כן, אם תשמע דעתי, הערעור יתקבל על כל רבדיו. בהתאם לכך הנאמן יגיש לבית המשפט המחוזי הכרעת חוב מעודכנת, אשר תתייחס לחישובי המערערת לעניין הפרשי ההצמדה והריבית בהתאם להוראות סעיף 134(א) לפקודה החל מהמועד הקובע בחוק מע"מ.

בנסיבות העניין, נוכח העובדה שמדובר בקבלת ערעור נגד בעל תפקיד, כך שההוצאות לניהול ההליך תיפולנה על הנושים, אין מקום להטיל עליו הוצאות.

ש ו פ ט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

1. אני מסכים לתוצאה אליה הגיע חברי, השופט ד' מין, בפסק דינו המפורט ומאיר העיניים.

2. לטעמי, תוצאה זו עולה מלשונן של הוראות החוק שבהן עסקינן. סעיף 75 לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 (להלן: פקודת פשיטת הרגל או הפקודה), שעניינו, כלשונו, "חוב בסכום קבוע שאין לגביו הסכם לשלם ריבית או פיצוי אחר בשל פיגור בתשלום", הוא סעיף אשר בא לתת; זאת, בשעה שסעיף 134(א) לפקודה, שעניינו, כלשונו, "חוב [ש]כולל ריבית או כל תמורה כספית במקום ריבית", הוא סעיף אשר בא לקחת. סעיף 75 לפקודה נותן לנושה המחזיק בחוב-נטול-שיערוך תוספת שיערוך מכוחו שלו כדי לפצות את הנושה על מימושו המאוחר של החוב; זאת, בשעה שסעיף

134(א) לפקודה לוקח מנושה המחזיק בחוב בר-שיערוך מכוחו של דין או הסכם חלק מדמי השיערוך, שלפי השקפת המחוקק נותן לו עדיפות לא הוגנת על פני נושיו האחרים של החייב. ברי הוא, על כן, כי מדובר בהסדרים משלימים שמילותיהם אינן מתנגשות אהדדי ואינן גורעות אלו מאלו. ברי הוא גם, כי הביטוי "חוב בסכום קבוע" בו עוסק סעיף 75 איננו מכיל בתוכו חוב שצובר הצמדה או ריבית מכוחו של דין. התיזה לפיה חוב "שאינ לגביו הסכם לשלם ריבית או פיצוי אחר בשל פיגור בתשלום" מכיל בתוכו, בין היתר, חוב שיש לגביו חובה סטוטורית לשלם ריבית או פיצוי אחר בשל פיגור בתשלום, הינה אנומאלית על פניה ויש לדחותה בשתי ידיים. הביטוי "חוב ... שאין לגביו הסכם לשלם ריבית או פיצוי אחר בשל פיגור בתשלום" מלמדנו אך ורק על כך שסעיף 75 איננו עוסק בחובות שיש לגביהם הוראת שיערוך סטוטורית – זאת, ותו לא. במצב דברים זה, מוטל על הפרשן לבדוק אם יש בפקודת פשוטת הרגל סעיף אחר אשר מסדיר את עניינם של חובות שיש לגביהם הוראת שיערוך סטוטורית; ולאחר שבדקנו ומצאנו שהסדרה כאמור מצויה בסעיף 134(א) לפקודה, אשר מתייחס, כלשונו, לכל חוב ש"כולל ריבית או כל תמורה כספית במקום ריבית" – כל שנותר לנו לעשות הוא להפעיל את הוראתו של סעיף זה כלשונה, בדרך שמציע חברי.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ד' מינץ.

ניתן היום, כ"ב בטבת התש"ף (19.1.2020).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט